

Arbetsblad till avsnitt 5: *Vilja*

Sanalista – Gloslista

Sana – Begrepp	Selitys – Förklaring
vilja	kedja
jännittävä	spännande
marsia, marsii, marsinu	gå, går, har gått
hullu, hullut	galning, galningar
äpäpä	osalig ande som skriker i skogen (mytologi)
manalainen	spöke, ande
uskoa, uskonu	tro, har trott
pölättää, äpäpäät pölättävä	skrämman, äpäpäät skrämmer
mettä, mettässä	skog, i skogen
uni, unissa	dröm, i drömmar
hauska	kul, roligt
koti, kotia, kotona	ett hem, hem, hemma
skräkkifilmi	skräckfilm
kaveri, kaveritten	kompis, kompisarnas
tingata, met olema tinganhee	bråka, vi har bråkat
länkky, monta länkkyä	länk, flera länkar
Mikäh tämä oon? (“s” i slutet på ett ord uttalas ibland som “h” i talspråk. <i>mikäs</i> > <i>mikäh</i>)	Vad är detta? <i>mikäs</i> / <i>mikä</i> = vad
keritä, en mie kerkiä	hinna, jag hinner inte

jäähä, met jäimä	stanna, vi stannade “vi kommer inte förbi”
hirvenpyytöaika	älgsäsong
färi	färg
oransi	orange
jahti, jahissa	jakt, vid älgjakt
paljon	mycket
antaa, annappa tänne se!	ge, ge! “hit med den”
Tornionlaakso, -laakson	Tornedalen, -dalens
kläppi, kläpit	ett barn, många barn
henki lähtee	ihjäl
oottaa, oota nyt, oota meitä	vänta, vänta nu, vänta på oss
tollo, tolloja	dum, dumma

Tosi eli vale? – Sant eller falskt?

Alla oon lauseita seerien osasta. Merkkää jos lause oon tosi eli vale.

Se på följande påståenden som tillhör avsnittet och bestäm om de är sanna eller falska.

Lause – mening	Tosi – sant	Vale – falskt
1. Taneli ja trollit pölkäävä. Taneli och trollen är rädda.		
2. Nyt oon syksy. Det är höst.		
3. Net näkevä luurankon. De ser ett skelett.		
4. Taneli tykkää jännittävästä. Net lähtevä kotia kathon skräkkifilmiä. Taneli älskar att bli skrämd. De tänker gå hem och kolla på skräckfilm.		
5. Tanelin pappa Eino kattoo äpärää kiikarilla. Tanelis pappa Eino ser en äpärrä med kikaren.		
6. Hirvi tykkää oransista färistä. Älgen tycker om orange färg.		
7. Einola oon vilja repussa. Eino har en kedja i ryggsäcken.		
8. Äpärrä meinaa pölättää Tornionlaakson kläpit viljala. Äpärrä menar skrämma ihjäl barnen i Tornedalen med kedjan.		

Kansanusko Tornionlaaksossa – Folktro i Tornedalen

Det finns flera berättelser om äldre tiders folktroväsen i Tornedalen. I uppteckningar om folklivet i Tornedalen som finns i *Dialekt- och folkminnesarkivet* i Uppsala berättas bland annat om **äpärä**, **manalainen/maanalanen**, **haltia**, **para** och **väki**. Det meänkieliska ordet *äpärä* motsvarar *myling* som var benämningen på ett spökande dött barn i södra Sverige. Tron på övernaturliga väsen levde kvar i flera hundra år, från 1600-talet till början av 1900-talet.

Märk att det **inte finns några äpärä på riktigt!** Ni vågar visst vara ute i skogen i Tornedalen! ☺ Men när det är höst och älg- eller fågeljakt, kom ihåg att ha orange (eller rött/gult) på er – färger som syns bra, så att en jägare inte tror att ni är djur!

Täytä lausheet! – Luckan!

Kuuntele seerien osasta kohta 02.37–03.32. Kirjota alle ne sanat, jotka uupuva.

Lyssna på minut 02.37–03.32 och fyll i de ord som saknas i texten nedan.

– Äh, _ _ _ _ _ jäimä tähän.

(replik på svenska)

– Kuule _ _ _ _ _ , soon hirvenpyytöaika. ...

– Oi, mikä _ _ _ _ _ pappa!

– _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ häätyy jahissa olla. ... elikkä näilä vaatheila met emmä _ _ _ _ _
niitä poies. ...

– Siinä oon kyllä _ _ _ _ _ , mitä häätyy tietää. ...

– Mie tartten _ _ _ _ _ tässä.

– Taneli, ota _ _ _ _ _ minun repusta.

– Vilja? ...

– Jossa _ _ _ _ _ länkkyjä peräkkäin kiini?

– _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ tänne se!

– No _ _ _ _ _

Facit

Sant eller falskt:

1. Tosi — sant
2. Tosi — sant
3. Vale — falskt
4. Tosi — sant
5. Vale — falskt
6. Vale — falskt
7. Tosi — sant
8. Tosi — sant

Täytä lausheet! – Luckan!

– Äh, **met** jäimä tähän.

(replik på svenska)

– Kuule **poika**, soon hirvenpyytöaika. ...

– Oi, mikä **färi** pappal!

– **Oransi** häätyy jahissa olla. ... elikkä näilä vaatheila met emmä **pölätä** niitä poies. ...

– Siinä oon kyllä **paljon**, mitä häätyy tietää. ...

– Mie tartten **apua** tässä.

– Taneli, ota **vilja** minun repusta.

– Vilja? ...

– Jossa **oon** länkkyjä peräkkäin kiini?

– **Annappa** tänne se!

– No **niin**. ...

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iaktas. Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).